

تورک پوردی

①

تألیف : تورک پوردی

مقدمه : محمد علی

۱۳ حزیران ۱۳۳۹

صافی ۱۸

۲۱

انتقاد و تقریبه

ظلمتدن نوره [۱]

اسلام عالمک سنه لردن بری کچیرمکده اولدینی فلاکتلر، آرتیق انتباه یولنه کیرمسی ایجاب ایدیوردی . بو انتباهی کیم یاپاییلیدی ؟ بونک ایچون بویوک برعلم و وقوف لازم گلیوردی . او یله بر ذات اولمالی ایدی که اسکی یگی بوتون اسلام عالمکینک اثرلرینی او قودقدن، مسلککینی آکلادقدن سوکرا فک صوکل اساسلرندن ده بهره لی بولونسون . و بو شامل وقوفه درین و صارصیلماز بر ایمان ، حقیقی بر اسلام وجدانی انضمام ایتلی ایدی . بو ، اسلام عالمک اللهک بر عنایتی اولاجقدی .

نهایت « خلق نظرینه بر نیچه مسأله » سی ، « اوزون گونلرده روزه » سی ، « قواعد فقهیه » سی و سائر اثرلریله اسمنی طائیتان روسیه لی علمادن موسی جارالله بیکیف ظهور ایتدی . بو ذاتک اسلامده بر مجدد اولدیغنه شبهه یوقدر . موسی کاظم اقدی ، ولد چلبی اقدی گیبی فاضل عالمکرمز موسی اقدی جارالله حقنده عینی شئی تقدیر ایله سویلیورلر .

موسی اقدی نک مدنی بر شجاعته بسط و تمهید ایتدیکی دینی مسأله لردن الهام آلان محررلرمز آراسنده « ظلمتدن نوره » ی یازان شمس الدین بک برادرمرز واردر . بو تجدد مسلکک اصل گونشی موسی اقدی بیکیف در ، شمس الدین بک ده اوکونشک بر پیکدر .

*
**

« مدلی » دن « صراط مستقیم » ، سوکرا ده « سبیل الرشاد » یازدینی دینی و علمی مقاله لر یله عرفاننده کی صلاحتی ، تبعنده کی جدیتی گوسترمز شمس الدین بک ، بوندن بر ، بر بوچوق آی اول ، « ظلمتدن نوره » اسمیله

[۱] اون غروش فیثانه بوتون کتابچیلرده ساتیلیور .

بر کتاب یازمقدمه اولدیغنی سویله مشدی ده « نیچون قارا کلمقدن ایشیغه دکیل؟ »
دیمشدم .

شمس الدین بك كیي متفكر و متبع بر كنشك « من الظلمات الى النور » دن و موسی
افندی بیگنك اثرلرندن ملهم اولارق یازاجنی بر اثر ، زمانك كوچلك و احتیاجنه
جواب ویره جك بر ماهیتده اولق لازم كله جكدی ؛ بویله مهم بر اثری ده هر كسك
و خصوصیه تورك خلقك او قوماسی ایجاب ایدم جكدی . بونك ایچوندی كه بن
« قارا كلمقدن ایشیغه » یی « ظلمتدن نوره » یه ترجیح ایتمش ایدم .

خایلی صبر سزاقله بکله دیکم بو درت یوز بش صحیفه لاق اثر ، محرری طرفندن
بكا هدییه ایدیلنجه ، سوینجمله و دقتله او قومغه باشلادم :

« ظلمتدن نوره » همان بر برندن مستقل ایریلی اوقاقلی بر ییغین مقاله لردن
متشکل اولقله برابر آرالرنده کی مناسبت دولایسیله هپسینی درت عمومی هیاته
آیرایلیرز : صوكت دورده کی فلاکتلریمز و سبیلری ؛ اسلامیتك قدسیت
و عصمتی ؛ دینی و اجتماعی تردیلر ؛ تعلیم و تربیه .

شمس الدین بك كیي دینك اساسلری بیلن ، مملكتنده انی بر تحصیل
گوردكدن صوكترا آوروپاده ده اونی جلالامغه موفق اولان دینی بوتون بر تورك
متفكرینك بو درت مهم اساس دائره سنده قلمنی موفقیتله اجاله ایتمسی قولای
آكلاشیلیر سده بك درین تبعلر ایسته یین بویله مسأله لری بوقادار آرز بر زمانده
تمامیه تحلیلله و مثبت نتیجه لر چیقارمغه موفق اولماسی استبعاد ایدیلیردی . فقط
وقوفه ، مشر و ولود بر ذکا انضمام ایدیجه اورتیه ایشته بویله جدی و استفاده لی
بر اثر جیقویردی .

متیقط بر نظر ، دین و ملت عشقیله تترمین بر روح ، تتبع مملكتسینی ده
حائز ایسه هر کون بر برینی ولی ایدمن واقعه لردن انتباه درسلی چیقارمقدمه
چوق كوچلك چكمز .

غریبه و یردیگمز قیمت ، مدنیتنه کوستردیگمز اشتیاق ، گچیرمش و گچیرمکده
اولدیغمز فلاکتلرله قارشیلاشدیریلنجه نه آجی بر خیال سقوطنه اوغراق اکندی
اصلیمزی ، ماهیتمزی ، عرفان نوریه پارلایان فضیلتلی ماضیمزی اونوته رق

غریبک متفسخ مدینتی گیزله یین مشعش ستره یه مفتون اولوشمنز قادیار عفو ایدیله میه جک بر جنجه می ، حتی بر جنایتمی واردر ؟ بزى دوشورهن نه ایدی؟ سقوطمزك سبیلرینی، غرب مدینتک جلاسندن قاماشان گوزلرله تدقیق ایدهلر، اونلری اسلامیتده بولویورلر. شمس الدین بك بوباقار کورلره دییورک: «خایر، یاکیلیورسگیز ؛ اصل اسلامق دنیا و آخرت ایچون چالیشمق ، دنیا و آخرت ایچون قازانمق، دنیا ده بویومک ، قوتلنمک، علمک هر تورلوسیله متعلم، دینک اک صحیحیله متمدن اولمق ، ثروت و احتشام ایچنده مسعود و فضیلتی بر دنیا حیاتی یاشایه رق اللهک آخرتده کی نعمتترینه استحقاق قازانمقدور. » و سوزلرینه قرآندن ، حدیثدن ، بویوکلر مزك حکمتلرندن، اسلامک ماضیسندن، تاریخندن ییقیلماز دلیللر گتیریور.

بو حقیقی اسلامیتله ، بزم بوگونکی دینز آراسنده نه علاقه وار ؟ بزى بزقاج یوز ییلدن بری خرافهلره ، باطل فکرلره بورونن قابا و متعصب بر دین ایله لکلی بزى ؟ اصل اسلاملقدن بزده سطحی بر عبادتدن باشقه نه قالدی ؟ شمسى بك بویوکی دینک عامللرینی ایکیده برده اوکمز سورییور: خلکک جهلندن استفاده ایله سلطنتلره قادیار یوکسلمک ایسته یین متعاملر و متشیخلر!...

صوگرا بزى بویوک ، یک بویوک قنالقلى دوقونان تنظیماتجیلر .. بونلر ، « ظلمتدن نوره » ده نه گوزل تصویر ایدیلشدر ! حالا متفکرلریمز آراسنده چوقلمی تشکیل ایدهن بوغربجیلرک ، « آوروپالیلاشمازسه ق، بزى حیات یوق. » دین بوزوالیلرک نه یامان بر منطقلى وار ! اونلر ایچون دین و قومیت تمدنه حائلدر. دیندن بحث ایتمکه قورقدقلى ایچون، شیمدیلك یالکیز قومیتی ازمکه چالیشان تنظیماتجیلری شمس الدین بك ایجه خیرپالیور . و شمس الدین بكک اک بویوک جسارت و قیمتی ، تنظیماتجیلغه هجومنده ، برده « اسلام اتحادی » پرده سی آلتنده سیاست اویونلری چویرمک ایسته یینلره قارشى قومیتی مدافعه سنده بولویورم . اسلامیتک عشیرت عصیبتی نهی ایتدیگی ، فقط قومیت عصیبتنه حرمت ایلدیگی آکلامق ایچون « ظلمتدن نوره » یی باشدن باشه او قومق و خصوصیه « تنظیماتجیلق دورى و نتایجى » ، « عصیبت ملیه یی اویانديرالم »

پارچه‌لری اوزرنده اوزون اوزون طورمق لازمدر. قومیت حسی نه‌دن اسلامیت
مغایر اولسون؟ هر قوم، کندی عرقی قابلیت و بوقابلیتک اعداد ایتدیگی
واسطه‌لری قوللانه‌رق ترقی و تعالی یولنده یورورسه و اوللری اسلامیت کیی
فوق‌البشر بر جامعه ربط ایدهرسه، بویه بر وحدتک تولید ایدهرجکی منفعت
نه‌قادر بویوک اولور!

شمس‌الدین بک، یارالیمزی بک کوزل تشریح ایتش و عمومی خطرله
چیزدیگی بر طاقیم چاره‌لرده کوسترمشدر. بر طاقیم خسته‌لقار واردرکه براز
غیرتله تشخیصلری ممکندر، بعضیلری تشخیص ایچون وقوف و زمانه‌محتاجدر.
فقط انسان بونلرک بعضیلری قارشیسنده شایریر، عجول‌چاره‌لر آرار، قولایلقله
بولاماز؛ چونکه داها چوق بیلیمکه، داها چوق دوشونمکه لزوم کوستریرر.
اووقت، دورمق اولماز؛ «بن دردلری کوستردم، شیمدی وقوف اهلیمه
برابر چاره‌لر آرایالم». دیر و حاضرلق اولمق اوزره عمومی خطرلر چیزر. بو
بر خدمتدر، ملی حیات عشقی یولنده آتیلیمش بر مقدس آدیمدر. ایشته
شمس‌الدین بک «ظلمتدن نوره» سی ایله بو خدمتی ایتش، بو آدیعی آتمشدر.
بن اوکا، عجله‌سنی یالکیز بونقطه‌دن عفو ایدیورم؛ اويله متفکر و متبع
بر کنج داها وضوحلی، داها مشر چاره‌لر بولایلیردی، یالکیز داها متانی
و داها متعمق اولسه ایدی...

عفو ایدهرمدیکم قباحتی ایسه موسی افندی بیکیفی ذکر ایتهمسی در.
«ظلمتدن نوره» - بنجه - قارا کلقدن ایشیغه» بزده صوگ دورک اگ
جدی و اگ فایدالی بر اثریدر. قارئلرم بونی اوقوسونلر، و درین درین
دوشونسونلر. شوراده مسلك داشم شمس‌الدین بکی قارداشجه تبریک ایتمکی ده
وجیهه‌دن عدایدر و داها مخلص اثرلر وجوده کتیرمکه موفقیتی تا گری تعالی دن دیلهرم.
ک . ه .

آنا — قفقاسیه‌لی کنج شاعر حسین جاویدبک تقایسده بونامده بر برده‌لک
منظوم بر فاجعه نشر ایتمشدر. قفقاسیه ادبیاتی کوندن گونه رونقلانیور.
«شلاله» مجموعه‌سی همان بزم استانبول شیوه‌سیله یازیور. آنا فاجعه‌سی ده

بزم شيوه مزده و پارمق حسابيله يازيشدر. موضوع بسيط و معروفدر. بر آناه،
غربتده اولان ياوروسنى مملكتنه گلدیكى ائشاده اولدوردهن بر قاتلى ايلکين بيلمیه رك
اوندە صاقلیور، صوگرا حقیقی اوگرنديكى حالده جانى بي آله ويرمیه رك
قاجیریور. جنایت؛ چو جوغك نشانلیسی اولان قیزی المق ایستین برزنکیگن
اوغلونك پاراسی ایله یاییلیور. کوردولديكى گيی وقعه ساده، فقط تحکيه طرزی
لطيفدر. بزم شاعرلر مزده بویله ملی زمینلر اوزرنده، ملی وزن ایله اثرلر
وجوده کتیرمك لزومنی آکلاسهلر.. شخصاً طایمادیغمز حسین جاوید بگی
تعقیب ایتدیگی مفکوره دن و موفقیتدن دولای صمیمیتله تبریک ایده رز.

ك . ن .

طبرعات

ماجار وامبری جنابلری، بوتون قارئلر مزجه طانیلان و سویلن
بر سیادر. تورکلكه دائر نشر ایتدیكى پك چوق اثرلره دنیاچه ده شهرت
صاحبی اولان وامبری جنابلری (اورنبورغ) ده چیقان «وقت» غزته سنك
محررلرندن بری طرفندن واقع اولان مراجعتیه جواب ویریور. بو
جواب روسیه ده انتشار ایدهن بوتون تورکجه جریدهلر طرفندن اقتباس
اولونمشدر. بزه اولان تعلقی حسییه بزده وامبری جنابلرینك مکتوبنی
آشاغیده نقل ایتدك:

فضیلتلو افندم حضر قلری!

آوروپا و آسیا ملتلریندن مجار ملتیز ایله تورك و تاتار قارداشلریمز بیننده اولان
قربات و اخوت عند عالیلرنده معلوم اولدینی اوزره، بالقان محاربه سینك نتیجه الیمه سی
بزم مملکت مزده زیاده سیله تأثیر ایتدیکنی یاد ایتکه حاجت یوقدر.

واقعا، اوقات ماضیه ده مجار و عثمانی ملتلری دین فرقه مبنی چوق زمانلر محاربه ده
بولنوب، محبت یرینه قتال وجدال ایله بربری محو ایتکه چالیشدیلر. بونك نتیجه سی
اولقی اوزره، بز قلیل العدد اولدیغمز ایچون استقلالیزی غائب ایتدك. اما، تورکله
اول قدر ضرر اولادی. آنلر اتحاد اسلام سایه سنده و «انما المؤمنون اخوة» مفهومجه،
ریات فتوحات و علائم غالبیتی بر چوق و قتلر رفع ایتکه مقتدر اولدیلر. لکن، صد